

SUMMARY

Yefremova H. Social-pedagogical support as a leading condition for the development of the adaptability of professional social pedagogues in the system of postgraduate pedagogical education.

The article describes the social-pedagogical support as a leading condition for the development of professional adaptability of social pedagogues, independent pedagogical tool, and a special kind of activity aimed not only at solving narrow adaptive tasks, but also developing personal potential of the listener.

The purpose of the study is conditioned by the need to determine the components of the social-pedagogical support of social pedagogues in the system of postgraduate pedagogical education. The study used theoretical methods (analysis, systematization and comparison of scientific and theoretical material) for the synthesis of theoretical ideas on the issue and clarification of the conceptual-categorical apparatus of the study.

In the framework of our research to the components of social-pedagogical support we included: a special course "Training of professional adaptability"; scientific-practical seminar "Professional adaptation and social identity of the teacher"; "Teacher's workshop for social pedagogues"; the creative group, which activities organization was accompanied by individual and group consultations of students.

It is concluded that for the effective implementation of social-pedagogical support of teachers in the system of postgraduate education it is necessary: adjustment of content (educational plans and programmes) of the professional development courses according to the peculiarities of professional activity and professional genesis of the specialists that involves the introduction of active and interactive forms and methods, training technologies, groups of professional assistance; creation of the reflective environment in the process of the course and inter-course training of the specialists, that requires their involvement in participation in the scientific-practical conferences, problem-based seminars, workshops, author workshops, which will contribute to the development of professionals; improvement of the technology of teachers certification, which should include not only an assessment of their professional knowledge and skills that are specified in the tariff-qualification characteristics, but also the assessment of their professional suitability (formation of professional-personal qualities and characteristics), providing successful professional development and self-development of the teacher.

Key words: socio-pedagogical support, professionalization, professional development, professional adaptability, identity, reflection.

УДК 378.02.011.3-051-057-057.875

О. Г. Жданова-Неділько

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Метою статті є розкриття сутності й аналіз чинників успішної навчальної взаємодії викладача та студента у процесі вивчення педагогічних дисциплін на основі ціннісного підходу в педагогічній освіті. Автор використовує загальнонаукові та спеціальні методи, адекватні темі й меті (вивчення та аналіз наукової літератури; синтез, порівняння, систематизація, узагальнення, спрямовані на обґрунтування теоретичних положень дослідження; педагогічний експеримент та ін.). Результати дослідження сприяють підвищенню якості викладання педагогічних дисциплін і

можуть використовуватися в навчальній практиці вищої школи, інститутів післядипломної освіти, в самоосвітньому процесі.

Ключові слова: педагогічна освіта, педагогічні дисципліни, студент, викладач, навчальна взаємодія, рівні навчальної взаємодії, ціннісний підхід, педагогічний експеримент.

Постановка проблеми. Національна стратегія розвитку освіти до 2021 року, наголошуючи на необхідності кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості й конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України в міжнародний освітній простір, бачить актуальним завданням, зокрема, забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі, сучасного психолого-педагогічного та науково-методичного супроводження навчально-виховного процесу, а відтак – удосконалення системи підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів системи освіти [6]. Актуальною в цьому контексті є проблема вивчення педагогічних дисциплін, які зорієнтовані не лише на засвоєння студентом певного навчального змісту, а й на безпосереднє формування професійно значущих якостей його особистості, на ретрансляцію в суспільну практику базових гуманістичних цінностей.

Аналіз актуальних досліджень. Пошук нових шляхів удосконалення процесу вивчення педагогічних дисциплін, пов'язаний із потребою гуманізації всіх ланок освітньої системи й українського суспільства в цілому, знайшов теоретичне та практичне висвітлення в дослідженнях О. Акімової, І. Аносова, Є. Барбіної, І. Беха, В. Галузинського, С. Гончаренка, М. Гриньової, М. Євтуха, І. Зязюна, В. Кузя, О. Малихіна, С. Максименка, В. Мозгового, М. Лазарева, В. Лозової, О. Отич, О. Пехоти, О. Савченко, В. Семиченко, О. Сухомлинської, Н. Тарасевич, Н. Ткачової, В. Шахова, Г. Шевченко, Л. Штефан, М. Ярмаченка та ін. На особливу увагу нині заслуговує, зокрема, також дослідницький напрям, що стосується технологізації вищої освіти – однієї з умов ефективності цього процесу, що дає можливість підготовки фахівця на рівні високорозвинених країн, дозволяє розглядати освіту через призму актуальних наукових підходів і очікувати гарантованості успішного результату з огляду на поставлені завдання (А. Алексюк, А. Вербицький, О. Дубасенюк, М. Жалдак, В. Монахов, О. Пехота, І. Підласий, І. Прокопенко, Г. Селевко, Б. Скіннер, Р. Харст, П. Мітчел та інші). Оптимальне поєднання гуманістичних тенденцій із технологічним забезпеченням освітнього процесу в практиці викладання педагогічних дисциплін бачиться одним із важливих завдань дидактики вищої школи.

Як зазначає І. Хмирова-Пруель, «в умовах перетворення самого суспільства, способів людського існування ціннісна проблематика завжди набуває додаткової актуальності» [10, 5]. Виникнення в педагогіці початку XXI століття нової галузі, аксіопедагогіки (Ю. Пелех) [7], засвідчує вагомість

акцентування в сучасній педагогічній освіті гуманістичних цінностей, що має відобразитися змістом навчання й інструментуватися добром відповідних йому засобів. У практиці навчальної діяльності на основі аксіопедагогічних ідей вважаємо логічним говорити про більш вузький теоретично-прикладний напрям – аксіодидактику, що є особливо актуальною у процесі викладання педагогічних дисциплін у підготовці як бакалавра, так і магістра. Аксіодидактична ідея, втілена в підготовці педагога, зорієнтована на формування його особистості засобами педагогічного знання та елементів практичної (квазіпрофесійної) діяльності як суб'єкта конструктивних стосунків у соціумі, здатного реалізувати гуманістичні цінності як у власній життєорганізації, так і в змісті навчально-виховної роботи. У процесі вивчення педагогічних дисциплін відбувається глибоке осмислення студентом своєї соціальної місії, і відповідно до неї – завдань власного професійного та особистісного становлення, що має бути закладене в усій системі навчальної діяльності. Важливо, щоб майбутній фахівець у процесі освоєння педагогічних дисциплін усвідомлював системний характер дидактичного впливу, його особистісно-формульальне підґрунтя, розумів специфіку взаємозв'язку та взаємозумовленості його чинників, реалізував у своїй діяльності водночас характеристики суб'єкта навчання (викладання) та суб'єкта учіння, спираючись на гуманістичну трактовку цього двоєдиного процесу. Вивчення педагогічних дисциплін повинне являти собою не лише засвоєння, а й апробацію всієї системи особистісно-професійних цінностей, що лежать в основі педагогічної освіти, засобами навчальної інтеракції, ініціатором і координатором якої виступає викладач.

З наведених міркувань випливає **мета** пропонованої статті – розкриття сутності й аналіз чинників успішної навчальної взаємодії викладача та студента у процесі вивчення педагогічних дисциплін на основі ціннісного підходу в педагогічній освіті. Для реалізації дослідницьких завдань і при формулюванні узагальнюючих положень ми спиралися на загальнонаукові та спеціальні **методи**, адекватні темі й меті: *теоретичні*: вивчення й аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, педагогічного досвіду; синтез, порівняння, систематизація, узагальнення, спрямовані на обґрунтування теоретичних положень дослідження; *емпіричні*: проведення індивідуальних та групових бесід зі студентами й молодими викладачами, інтерв'ювання, анкетування, тестування, спостереження, аналіз творчих робіт студентів і молодих викладачів; методи діагностування їхніх особистісних якостей і вмінь, необхідних для успішної навчальної взаємодії; педагогічний експеримент (констатувальний, формульальний та контрольний етапи) – для перевірки ефективності дидактичних основ навчальної взаємодії викладача та студента в процесі вивчення педагогічних дисциплін, розробка й реалізація навчально-методичних матеріалів; *статистичні* методи обчислення й обробки одержаних даних для підтвердження значущості та надійності результатів.

Виклад основного матеріалу. Навчальна взаємодія викладача та студента в процесі вивчення педагогічних дисциплін розглядається нами як система комунікативних взаємовпливів, що на своєму макрорівні відтворює модель взаємин у людському суспільстві, на мезорівні виступає засобом формування конструктивних стосунків у процесі реалізації цілей вивчення дисципліни, а на макрорівні – лежить в основі особистісного та професійного розвитку й саморозвитку. Відзначаючись потребою в тонкій психолого-педагогічній інструментовці (Л. Велитченко [1], С. Вітвицька [2], Д. Герцюк [3], О. Гончар [4], В. Григор'єва [5], В. Семиченко [9] та ін.), така взаємодія вимагає досконалого, науково обґрунтованого дидактичного забезпечення, що на сьогодні у вітчизняній теорії та практиці представлено досить фрагментарно, не завжди відповідає особистісно-розвивальним орієнтирам навчального процесу, переоцінюючи його когнітивні основи, і потребує розробки системних основ свого здійснення.

Процес професійного розвитку й саморозвитку майбутнього вчителя засобами педагогічних дисциплін базується на урахуванні динамічної структури навчальної взаємодії, яка включає процесуальну складову (змістовий та інструментальний компоненти) й особистісну складову (мотиваційно-рефлексивний та емоційно-регулятивний компоненти). Результатом навчання стає здатність студента до системного аналізу, об'єктивної оцінки та методично обґрунтованого конструювання й реконструювання дидактичного процесу, що набувається в ході навчальної взаємодії та виступає водночас і як її об'єктивно зумовлена мета, і як особистісно зорієнтований засіб навчання.

Формування навчальної взаємодії як системи дидактично зорієнтованої комунікації в процесі вивчення педагогічних дисциплін здійснюється з урахуванням важливої для педагогічного процесу низки факторів (особистісних, предметно-детермінованих, професійно-детермінованих, суспільних), їхніх природовідповідних взаємозв'язків та особливостей впливу на освоєння студентом навчального змісту. Вирішення проблеми інтеграції перелічених факторів у їхній проекції на систему професійно значущих особистісних якостей студента, значним потенціалом щодо здійснення якої володіють педагогічні дисципліни, сприяє тому, що наявні ресурси навчальної діяльності витрачаються більш економно та плідно як суб'єктом навчання, так і суб'єктом учіння за рахунок створення оптимального психоемоційного фону взаємодії, сприятливого щодо їхнього інтелектуального, морального, фізичного здоров'я.

У ході розробки й упровадження програми експериментального дослідження ми виходили із припущень, що:

– формування навчальної взаємодії у процесі вивчення педагогічних дисциплін у вищій школі активізує орієнтацією студентів у процесі навчання на здобуття вмінь і навичок, що успішно екстраполюються ними

на цілі й перспективи майбутньої професійної та соціальної взаємодії, тобто сприймаються як цінні в контексті подальшої життєорганізації;

– навчальна взаємодія передбачає наявність у її суб'єктів певної міри готовності до співпраці, яка проявляється у сформованості мотиваційних, змістових, операціонально-процесуальних і психоемоційних передумов, що в ході навчального процесу переходять на більш високий рівень розвитку, й тим самим зумовлюють зростання якості подальшої взаємодії. Відтак, основним негативним чинником, що має бути подоланий на перших етапах формування взаємодії викладача та студента у процесі вивчення педагогічних дисциплін, є усунення неготовності (мотиваційної, змістової, операціонально-процесуальної та/чи психоемоційної) студента поєднувати в навчальній діяльності дидактичні ролі того, хто навчається, і того, хто готується навчати;

– якість навчальної взаємодії студента й викладача у процесі вивчення педагогічних дисциплін взаємопов'язана з характеристиками дидактичного середовища, які можуть мати щодо неї як сприятливий, так і гальмівний характер і при цьому зберігають залежність від суб'єктивних особливостей взаємодії, що відбувається;

– технологічне забезпечення ефективної навчальної взаємодії студента й викладача у процесі вивчення педагогічних дисциплін потребує розробки системи дидактичних засобів, спроможних відобразити сутнісні ознаки майбутньої професійної діяльності у формі, найбільш відповідній щодо ціннісних запитів її суб'єкта. Положеннями аксіологічного, або ж ціннісного підходу підкреслюється, що зміст життєдіяльності людини визначається спрямованістю активності особистості не лише на осмислення, але й на створення матеріальних і духовних цінностей, що є складовими культури людства. Під цінностями розуміються не тільки предмети, явища та їхні властивості, що потрібні людям певного суспільства й окремій особистості як засоби задоволення їх потреб, а й також ідеї та спонукання у вигляді норми й ідеалу (В. Тугарінов). З педагогічної точки зору важливим є те, що цінності, на думку філософів-гуманістів, не є однаково значущими для всіх; у кожній людини, яка намагається пізнати навколишній світ, наявні власні значення. Разом із тим, у педагога як ретранслятора суспільного досвіду в практику гуманістичного навчання й виховання, має бути сформована система цінностей, що відповідає гуманістичній освітній парадигмі та сприяє її реалізації через конкретні форми професійної діяльності. Тож обистісно-професійні цінності, що повинні лежати в основі професійної діяльності педагога, в українській системі освіти розглядаються як перевага гуманістично детермінованих смислів і побудованих на цій основі способів поведінки, що зумовлює їхню сенсовісну роль у процесі вивчення гуманітарних, і зокрема – педагогічних дисциплін.

У ході констатувального дослідження було відзначено, що традиційна система професійно-педагогічних цінностей, яка слугувала стимулом до освоєння змістових і процесуальних аспектів професійної діяльності, сьогодні втратила свою високу мотиваційну дієвість. Пріоритетними для студентської молоді частіше виступають особистісні цінності, пов'язані з плеканням власного «Я» як самоцінного феномену; життєорганізаційні цінності, зумовлені прагненням до успіху в житті; комунікативні цінності, що відображають особливості студентського віку як періоду інтенсивного спілкування в нових соціальних умовах та з новими особистими перспективами, і лише потім слідує власне професійні цінності, ставлення до яких більшою мірою відносить їх до підпорядкованого, ніж до провідного чинника особистісного становлення студента.

Не повною мірою погоджуючись із правильністю такої розстановки пріоритетів і відзначаючи, що її типовість у студентському середовищі є значною, але не всезагальною, ми не можемо відмовитися від її врахування під час організації навчальної взаємодії в процесі вивчення педагогічних дисциплін, зокрема, й тому, що похідними від цінностей є мотиви, які визначають навчальну ефективність включення студента до взаємодії в навчальному процесі. У цих умовах викладач змушений шукати способи організації навчальної взаємодії, які б спиралися на найбільш значущі для конкретного студента й водночас для студентської групи цінності. Успішність цього пошуку дає змогу ефективного функціонування дидактичної системи, всі компоненти якої підпорядковані завданню забезпечення позитивної мотивації вивчення педагогічних дисциплін і спрямовані на особистісно-професійний розвиток і саморозвиток студента в різних видах аудиторної та самостійної навчальної діяльності.

Розроблена з дослідницькою метою та впроваджена нами в практику викладання педагогічних дисциплін як педагогічних, так і непедагогічних вишів дидактична технологія викладання педагогічних дисциплін базується на аксіологічних засадах і враховує актуальні суспільно зумовлені, професійні й особистісні цілі саморозвитку майбутнього педагога, що детермінують відповідні комплекси особистісних цінностей. Аксіологічна спрямованість технології передбачає створення синтезу інваріантних та варіативних дидактичних і відповідних їм комунікативних складових, що лежать в основі індивідуального стилю професійної взаємодії майбутнього педагога, осмисленого ним із позицій гуманістичної педагогіки та закріпленого в процесі квазіпрофесійної діяльності під час вивчення педагогічних дисциплін як відображення особистісно-професійних ціннісних орієнтацій у їхньому мотиваційно-стимулювальному, організаційно-коригуючому й діяльно-аналітичному сенсі.

У контексті нашого дослідження аксіодидактична технологія виступає інтегративним діяльнісним втіленням дидактичних основ навчальної

взаємодії викладача та студента під час вивчення педагогічних дисциплін, ураховуючи у своїй концептуальній частині дидактичні закони, закономірності та принципи, на яких будується цей процес, та наукові підходи щодо його організації з акцентуванням положень педагогічної аксіології; у змістовій – вимоги до професійної підготовки педагога, що реалізуються засобами вивчення педагогічних дисциплін як акумулятивного знання щодо людини в контексті гуманістичних відносин; у процесуальній постаючи як безпосередня й опосередкована комунікація викладача та студента, наповнена конкретним навчальним змістом і дидактично оснащена, у ході якої реалізуються функції професійного розвитку й саморозвитку студента.

Експериментальна перевірка ефективності означеної технології як засобу формування навчальної взаємодії викладача та студента в процесі викладання педагогічних дисциплін передбачала розробку критеріїв (мотиваційний, когнітивний, процесуальний та емоційно-оцінний), показників і рівнів (елементарний, або ж індіферентний; низький, або ж фрагментарний; середній, або ж теоретичний; високий – досконалий) такої взаємодії. У ході дослідження також було відзначено наявність у окремих студентів магістратури педагогічного вишу найвищого – професійного рівня взаємодії з викладачем під час вивчення педагогічних дисциплін, що повністю сформувався внаслідок цілеспрямованого особистісно-професійного розвитку й саморозвитку цих студентів, контекстуалізованого, окрім загальних умов попереднього навчання, досвідом педагогічної роботи, професійно зорієнтованим середовищем родини, самостійною роботою з педагогічними джерелами, активною участю в педагогічних дослідженнях, конкурсах, олімпіадах тощо, а також унаслідок значних професійних здібностей.

Критерії простежувалися через низку показників, що їх дослідники трактують як «ознаку, доказ, властивість, свідчення, прояв», завдяки яким можна оцінити те, що досліджується [8, 240], надати йому кількісну характеристику. Ми враховували особистісну відкритість студента до взаємодії, його спрямованість на засвоєння навчального змісту, активність у процесі цього засвоєння, здатність об'єктивно оцінити результати навчальної взаємодії та конструктивно інтерпретувати їх. Таким чином, студент як суб'єкт взаємодії в контексті дослідження розглядався в діапазоні від «особистісно закритого, що негативно сприймає навчальний зміст дисципліни, формально ставиться до виконання навчальних завдань, погано орієнтується щодо якості отриманих результатів і не здатний робити конструктивні особистісно-розвивальні висновки» до «повністю відкритий для навчальної взаємодії, перспективи вивчення дисципліни приймає з інтересом і задоволенням, навчальні завдання виконує активно та творчо, об'єктивно оцінюючи власну й чужу роботу, вміє зробити конструктивні висновки щодо свого професійного розвитку».

Зазначимо, що в умовах експериментального дослідження ми приймаємо за аксіому високий професіоналізм викладача, сформованість у нього вміння організувати ефективну навчальну взаємодію й констатуємо динаміку її рівня через зміни, що відбуваються в суб'єктів навчання, тобто студентів, унаслідок здійснення формувальних процедур.

В експериментальній роботі, спрямованій на дослідження динаміки рівнів сформованості навчальної взаємодії викладача та студента як системи взаємовпливів під час вивчення педагогічних дисциплін, було задіяно три типи суб'єктів педагогічної підготовки: здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» (дисципліна «Педагогічні технології: теорія та практика», що вивчалася студентами фізико-математичного та природничого факультетів ПНПУ імені В.Г. Короленка); здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у контексті педагогічної освіти (дисципліна «Педагогіка вищої школи», що вивчалася магістрантами спеціальності «Управління навчальним закладом» ПНПУ імені В. Г. Короленка); здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у контексті непедагогічної освіти (дисципліни «Психологія та педагогіка вищої школи», «Педагогіка вищої школи», що вивчалися магістрантами технічних спеціальностей ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка). Відповідно, було створено три типи експериментальних і контрольних груп, де дослідження проводилось у характерних для кожного типу вихідних і поточних умовах.

Констатувальний експеримент підтвердив актуальні аспекти дослідницької проблеми та засвідчив гомогенність вихідних умов у кожній парі контрольних та експериментальних груп. У ході формувального експерименту в експериментальних групах відбувалося впровадження дидактичних основ навчальної взаємодії викладача та студента в процесі вивчення педагогічних дисциплін, зінтегрованих засобами аксіодидактичної технології, тоді як у контрольних групах викладання велося за традиційною методикою. За матеріалами заключного констатувального зрізу відбувалося з'ясування динаміки рівнів взаємодії викладача та студента в процесі вивчення педагогічних дисциплін, досягнутого засобами впровадження експериментальної технології, здійснювався науковий аналіз отриманих змін у кількісному та якісному представленні.

Основоположним змістом формувального експерименту була поетапна актуалізація в навчальній діяльності цінностей особистісного розвитку студента; цінностей педагогічної діяльності; цінностей професійного розвитку студента; інтегральних цінностей взаємодії, освоєних і прийнятих студентом на попередніх етапах і розвинених відповідно до цілісних уявлень про професійну педагогічну діяльність упродовж періоду вивчення дисципліни, здійснюваного засобами аксіодидактичної технології. Відповідно до окресленої логіки, до системи навчальної діяльності вносилися форми роботи, що забезпечували: а) усвідомлення особистісно-розвивального потенціалу дисципліни (завдання та вправи, що сприяли вияву й

конструктивному аналізу особистісних якостей, властивих для студента як суб'єкта міжособистісної взаємодії в значущому для нього соціальному контексті). Визначаємо їхню функціональну роль у навчальній взаємодії як самопрезентаційну складову; б) усвідомлення значущості навчальної дисципліни як утілення важливого чинника культурного розвитку суспільства (завдання та вправи, що дозволяють розглядати професійні якості педагога як вияв соціокультурної сформованості його особистості) – соціокультурна складова навчальної взаємодії; в) усвідомлення й освоєння змісту навчальної діяльності як основи особистісно-професійного становлення (виконання квазіпрофесійної діяльності та здійснення професійного самоаналізу) – професіоналізуюча складова; г) освоєння цілісних розгорнутих моделей педагогічної взаємодії на засадах самостійності та творчості (професійне проектування багатовимірної взаємодії та відпрацювання вмінь і навичок практичної реалізації професійного проекту як особистісно-професійний самовияв) – перспективна професійно-саморозвивальна складова.

У ході проведеного дослідження в експериментальних групах було відзначено позитивну динаміку сформованості взаємодії викладача та студента під час вивчення педагогічних дисциплін за всіма без винятку показниками, що складала в середньому близько 40 % у студентів бакалаврату педагогічного вишу на тлі (узагальнено) середнього рівня сформованості навчальної взаємодії під час вивчення педагогічних дисциплін як вихідного; 17 % у студентів магістратури педагогічного вишу на тлі (узагальнено) високого рівня сформованості навчальної взаємодії під час вивчення педагогічних дисциплін як вихідного; близько 50 % у студентів магістратури непедагогічного вишу на тлі (узагальнено) низького рівня сформованості навчальної взаємодії під час вивчення педагогічних дисциплін як вихідного. Порівняно незначна у відсотковому вимірі динаміка, відзначена в магістрантів педагогічного вишу, пояснюється специфікою досліджуваного (професійно підготовленого) контингенту, тоді як у непедагогічному виші експериментальна робота починалася в умовах практично несформованої навчальної взаємодії та мала в цьому відношенні значно ширший діапазон перспектив.

У контрольних групах, де застосовувалася традиційна система роботи, динаміка становила, відповідно, 25 %, 4 % та 18 %, що відображало природні процеси комунікативної адаптації студента в умовах навчальної взаємодії з викладачем і певну результативність застосованих дидактичних засобів. Протяженість експериментальної роботи в часі (2007–2015 рр.) дала змогу стверджувати закономірність відстеженої динаміки, тобто незначну залежність від безпосереднього індивідуального складу контрольних та експериментальних груп.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, на основі отриманих даних було підтверджено основоположну гіпотезу дослідження: ефективність навчальної взаємодії під час вивчення

педагогічних дисциплін може бути досягнута, якщо її дидактичні основи зорієнтовані на формування особистісних, професійних і суспільних цінностей; її метою та результатом є готовність майбутнього педагога до конструктивних особистісно зорієнтованих і функціонально-рольових взаємин у гуманістичному навчально-виховному середовищі, де його ціннісне ставлення до реалій навчально-виховного процесу активізується й виступає внутрішнім стимулом для неперервного особистісно-професійного саморозвитку.

Напрямом подальших досліджень визначено пошук шляхів оптимізації опосередкованої навчальної взаємодії під час вивчення педагогічних дисциплін засобами дистанційної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Велитченко Л. К. Психологічні основи педагогічної взаємодії : автореф. дис. ... д-ра психолог. наук : спеціальність 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Л. К. Велитченко. – К., 2006. – 40 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : методичний посібник для студентів вищої школи / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 316 с.
3. Герцюк Д. Психолого-педагогічна підготовка викладача як умова організації взаємодії зі студентами у вищих навчальних закладах / Дмитро Герцюк // Вісник Львівського університету (Серія педагогічна), 2005. – Вип. 19., Ч. 2. – С. 176–182.
4. Гончар О. Форми педагогічної взаємодії учасників навчального процесу в системі вищої школи України / Олена Гончар // Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Полтава : ПНПУ, 2011. – С. 49–54.
5. Григор'єва В. А. Гуманістична сутність суб'єкт-суб'єктної взаємодії / В. А. Григор'єва // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Звітної науково-практичної конференції (м. Київ, 29 березня 2012 р.). Т. 1. / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України – К. : ІПТО НАПН України, 2012. – С. 158–160.
6. Національна стратегія розвитку освіти до 2021 року: Схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
7. Пелех Ю. В. Ціннісно-смісловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога : монографія / Ю. В. Пелех. – Рівне : Тетіс, 2009. – 400 с.
8. Самборська О. В. Критерії, показники та рівні готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів / О. В. Самборська // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія 5: педагогічні науки, реалії та перспективи. – Випуск 5, 2015. – С. 239–244.
9. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності / Валентина Анатоліївна Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 335 с.
10. Хмырова-Пруель И. Б. Концепция ценностей В. П. Тугаринова и ценностная проблематика в отечественной социологии (60–90-е годы XX века) : дисс. ... канд. социол. наук / Ирина Борисова Хмырова-Пруель. – СПб, 2002. – 170 с.

РЕЗЮМЕ

Жданова-Недилько Е. Г. Исследование динамики учебного взаимодействия преподавателя и студента при изучении педагогических дисциплин.

Целью статьи является раскрытие сущности и анализ факторов успешного учебного взаимодействия преподавателя и студента при изучении педагогических

дисциплин на основании ценностного подхода в педагогическом образовании. Автор использует общенаучные и специальные методы, адекватные теме и цели исследования (изучение и анализ научной литературы; синтез, сравнение, систематизация, направленные на обоснование теоретических положений исследования; педагогический эксперимент и др.). Полученные результаты способствуют повышению качества преподавания педагогических дисциплин и могут использоваться в учебной практике высшей школы, институтов последипломного образования, в самообразовательном процессе.

Ключевые слова: педагогическое образование, педагогические дисциплины, студент, преподаватель, учебное взаимодействие, уровни учебного взаимодействия, ценностный подход, педагогический эксперимент.

SUMMARY

Zhdanova-Nedilko O. The study of the dynamics of educational interaction of the teacher and the student during the studying pedagogical disciplines.

The aim of the article is to disclose the essence and analysis of the factors of successful educational interaction between a teacher and a student in the study of pedagogical disciplines on the basis of the axiological approach in teacher education. The author uses general scientific and special methods, adequate to the theme and purpose (the study and analysis of scientific literature; synthesis, comparison, systematization, generalization aimed at substantiation of theoretical positions of the study; pedagogical experiment, etc.).

The article substantiates the view that the formation of a successful learning interaction as a didactically-oriented system of communication in the process of studying of pedagogical disciplines necessary for quality implementation. Presented with the research purpose and implemented by the author in the practice of the didactic technology of teaching pedagogical disciplines based on axiological principles and takes into account relevant due to social, professional and personal goals of self-development of future teachers, determining the corresponding complexes of personal values.

During the forming experiment was gradually updated in the learning activities: values personal development of the student; value the professional activity; values professional development of the student; the integral values of interaction, developed and adopted by the student in previous phases and are developed according to holistic ideas about professional pedagogical activity during the period of the discipline.

The author experimentally confirms the effectiveness of the teaching interaction when studying pedagogical disciplines can be achieved, if its didactic framework aimed at developing the personal, professional and social values; its purpose and result is the readiness of future teacher to personality-centered constructive and functional-role relationships in a humanistic educational environment where its value relation to the reality of the educational process is activated and acts as an internal stimulus for continuous personal and professional self-development.

The direction of future research is identified in the search of ways of optimization of mediated educational interaction in the study of pedagogical disciplines by means of distance education.

Key words: pedagogical education, pedagogical disciplines, student, teacher, educational interaction, level of interaction of educational, values-oriented approach, pedagogical experiment.